

Donsk hagtöl

Færri og færri
börn verða tikin
frá foreldrum:

Í 1987 vórðu 15.600
börn aðra staðni enn
heima hjá foreldrunum
í 1993 var talið 12.000
í 1996 var talið 11.600

Men talið á börnum,
sum eru tikin við
tvingsli, er ókt. Í dag
verða tvífalt so nógv
börn tikin við tvingsli
sum í 1985.

Í 1993 vórðu 846 børn
tvingslistikin
í 1994 var talið 940
í 1995 var talið 1309
í 1996 var talið 1344

Í Danmark verða 1,2
börn tikin við tvingsli
frá foreldrunum út av
1000 börnum. Í Svøríki
er talið 2,5 børn út av
1000. Í Noregi eru eil
börn, sum eru tikin úr
heiminum, í prinsipp-
inum tikin við tvingsli.
Í Danmark verður í
mesta lagi eitt barn um
árið burtursett ímóti
vilja foreldranna. Í No-
regi verða umleið 100.

Börn, sum verða tikin
frá foreldrunum, skifta
ofta pleygufamilju. Í
míðal búgva tey hjá
tveimum ella trimum
ymiskum pleygufamilj-
um. Bert ein tridringur
av tiknum börnum
búgva hjá teirri somu
familjuni eil barnaárin.

Fjórdi hvørt barn, sum
verður tikið frá foreld-
runum, gongur í meiri
enn fimm ymiskum
skúlum. Fyri „vanlig“
börn er talið bert 2 pro-
sent.

Triðja hvørt barn, sum
kemur aftur til sínar bio-
logisku foreldur eftir at
hava verið aðra staðni,
verður eftir tveimum ár-
um aftur tikið frá foreld-
runum til eina
nyggja pleygufamilju.

Turbulentur barndómur
merkir, at børn, sum
verða tikin frá foreld-
runum mótvægis „van-
ligum“ börnum:

- * tiggju ferðir so ofta
fáa børn sum tann-
áringar
- * tiggju ferðir so ofta
verða kynsliga mis-
brúkt
- * tvífalt so ofta onga út-
búgving fáa
- * triggar ferðir so ofta
eru arbeiðsleys
- * triggar ferðir so ofta
gerast rúsevnmisnýt-
arar

kelda: Socialforsknings-
instituttet

Lars Høj og Michael Lindebjerg:

Kikarin setast á korini hjá børnum

– Tað er av týðningi, at sendingar-
nar eg geri fáa avleiðingar. „Hvør
eigur lítla barnið“ setir kikaran á
viðferðina nógv børn, sum vaksa
upp undir truplum umstøður, fáa,
sigur Lars Høj, ið saman við Mich-
ael Lindebjerg hevur gjørt send-
ingina „Hvør eigur lítla drongin“

Lars Høj og Michael Lindebjerg hava gjørt fleiri hugvekjandi og hjartanemandi sendingar
um børn, sum vaksa upp á barnaheimum.
Mynd: Alvar Haraldsen.

TURID KJØLBRO

„Hvør eigur lítla drongin“,
sum Sjóvarp Føroya sendi
týskvöldið, hevur elvt til
álvarsamar avleiðingar í
Danmark. Sendingin var
ikkj meir enn liðug fyrr enn
øll vóru á gosi, politikarar,
embætisfólk, serkøn á økin-
um og onnur úttalaðu seg
um víðurskiftini og umstøð-
urnar hjá børnum, hvørs for-
eldur ikki eru før fyri at taka
við ábyrgd. Sosialmálaráð-
harrin segði beint eftir send-
ingina, at hon vildi arbeiða
fyri, at fólk, ið eiga at taka
sær av vanrøktum börnum,
skulu skúlast betri.

At sendingin slóðar fyri
broytingum til frama fyri
børnini er avgjört tilætlað
hjá teimum báðum, Lars
Høj, tíðindamanni, og
Michael Lindebjerg,
myndamanni, sum gjördu

sendingina. Í felag hava teir
báðir áður gjørt slóðbrót-
andi sendingar um børn,
sum eru svikin, avskrivað
og í aðrar mátar eru illa fyri
í dagsins Danmark. Tað
sum eyðkennir arbeiðshátt-
in hjá teimum báðum er
ótrúliga evnini at liva seg
inn í tað sum fer fram, og at
koma teimum menniskjum,
teir gera sendingina um, so
tætt sum til ber. Saman hava
teir megnað at givið eina
mynd av pørtum av Dan-
mark, sum tey fægstu kenna
til, og sum tey flestu halda
er pinufult at standa andlit
til andlits við.

Lars Høj hevur gjørt fleiri
hugvekjandi og hjartanem-
andi sendingar um børn,
sum eru vaksin upp á barna-
heimi, og sendingin týs-
kvöldið er eitt framhald av
teimum.

– Meðan eg gjörði hinar

sendingarnar hoyrdu eg ofta
frá barnaheimsbørnum um
ræðuligar upplivingar, tey
høvdu verið út fyri á barna-
heimum, um hvussu for-
eldrini ikki megnaðu at liva
upp til teirra ábyrgd. Og tí
fekk eg hug til at gera eina
sending um tvey ung for-
eldur, sum koma úr slíkum
umhvørvi, hevur Lars Høj
greitt frá.

Undir upptøkunum til
sendingina „Flyv fugl flyv“
á vári í fjór møtti Lars Høj
Anni og Bjarne. Tá var Anni
við barn, og pedagogarnir
og sosialráðgevararnir, sum
kendu søguna hjá Anni og
Bjarne, rystu á høvðinum,
tá ið tey hoyrdu, at tey ætl-
aðu sær at fáa eitt barn.

Anni og Bjarne vórðu
skrivað inn á familjustovnin
Bethesda í Árhús, tá ið Lars
Høj spurdi tey, um hann
kundi gera eina sjónvarps-

sending um tey og teirra
barn. Tey játtaðu, og tey
fingu greitt at vita, at Lars
Høj og Michael Lindebjerg
fóru at fylgja teimum alla
staðni, til tað varð avgjört,
um tey fingu loyvi til at
hava sonin.

Upptøkurnar byrjaðu í
juni í 1997, ein mánað áðr-
enn Jørn varð føddur. Úr-
slitið er meiri enn 50 tímar
upptøkur, sum vórðu redi-
geraðar niður til góðan
tíma.

Lars Høj og Michael
Lindebjerg arbeiða altíð
saman tveireinir, tí tað ger
tað lættari og so skapa teir
álit hjá teimum fólki,
sendingarnar eru um.

– Hóast vit koma tætt at
fólki, stúri og ikki fyri,
at eg útleveri tey. Eg hugsi
altíð um, hvussu tey hava
tað, tá ið tey siggja send-
ingina. Tað er neyðugt at

fara tætt at fyri at siga frá
hesum pørtum av veru-
leikanum, hevur Lars Høj
greitt frá um arbeiðshátt sín.
Hjá honum er tað ógvuliga
týðningarmikið at siga frá
teimum ótrúliga kørugu og
høvdu korunum, sum nøkur
börn verða fødd til og vaksa
upp undir.

– Eg vil nakad við søgun-
um. Sendingarnar eru klárt
rættaðar ímóti viðferðini,
sum børn fáa. Tað er av
týðningi, at kikarin verður
settur á teirra kor. Tí er tað
eisini av týðningi, at send-
ingarnar eg geri fáa avleið-
ingar, undirstrikar Lars Høj.

„Hvør eigur lítla drongin“
luttekur í kappingini Prix
Italia í september í ár í
Assisi, har ein altjóða nevnd
skal kjósa bestu dokumen-
tarsendingina. Umleið 40
sendingar úr øllum heim-
inum taka lut í kappingini.

Sólrun Jacobæus, leiðari á Barnaheiminum:

Børn gjalda ov høgan prís

– Filmurin vísti ógvuliga væl, hvat
umsorganarsvik er. Eg gjörðist als
ikkj klökk av sendingini, tí vit
siggja slík dømi í føroyska sam-
felagnum í dag hóast flestir føroy-
ingar helst vilja siga, at øll børn
hava tað gott her. Tað er syrgiligt,
at eitt barn skal gjalda so høgan
prís, tí vit vaksnu ikki tora at gera
vart við okkum og gera nakad
munagott.

– Tað gleðiliga er, at filmurin
hevur fingið avleiðingar í Dan-
mark. Sosialmálaráðharrin segði
beint eftir sendingina, at fólk sum
hava við børn at gera skulu skúlast
nógv betri soleiðis at tey eru betri
før fyri at siggja tekin um vanrøkt.
Men tað sum harmar meg er, at
vit í Føroyum altíð eru so langt
aftanfyri og ikki taka við neyð-
ugum broytingum fyrr enn 10-15
ár eftir, at tær eru farnar fram í
Danmark. Tá kunnu vit bara

ímynda okkum, hvussu nógv
børn detta niðurfyri.

– Sum leiðari á Barnaheimin-
um royni eg eisini at vísa á víður-
skifti, sum eiga at broytast. Eg
havi verið ógvuliga varin at útala
meg, tí vit búgva í einum lítlum
samfelag. Hinevegin er tað atlit vit
ikkj eiga at taka. Men eg má
hugsa um børnini og tey vaksnu,
sum koma her, tí Barnaheimið
eigur at vera eitt trygt stað at
koma til. Tí royni eg at finna ein
millumveg. Filmurin hevur fingið
meg at siggja, at arbeiðið, sum
vit gera her, er nógv gott og tað
torar vit at standa til svars fyri,
sigur Sólrun Jacobæus, leiðari á
Barnaheiminum.

Finnur Helmsdal, formaður í barnaverndini í Havn:

Veru- leikin ikkj so einfaldur

– Sendingin „Hvør eigur lítla
drongin“ var ógvuliga góð, og ein
og hvør, sum arbeiðir við slíkum
málum eigur at hyggja at henni.
Hon er eisini væl egnad til at fáa
eitt kjak í lag, men hon lýsir ikki
teir veruligu trupulleikarnar.

– Valið av foreldrum var heppið.
Frá fyrstu løtu av hevði tí var-
hugan av, at tey fóru at dumpa
sum foreldur og tí brúkti sendingin
ikkj orku til at finna út av, um tað
var órættvíst ella ikki mótvægis
foreldrunum. Sendingin lýsti held-
ur ikki, hvussu myndugleikarnir
arbeiða og hvi foreldrini eru sum
tey eru. Men veruleikin er ikki so
einfaldur, sum sendingin leggur
upp til, tí øll foreldur eru ikki so
vánalig sum hasi vóru. Tað er lög-
frøðin, ið spennir brennandi hug-
burðinum hjá pedagogum og
barnaverndum. Skal onkur gera
av, um foreldur eru egnad at vera

foreldur ella ikki, er tað ikki nógv
mikið at siggja, hvussu tey eru og
hvussu barnið er. Tað er eitt lógar-
verk, sum liggur aftanfyri, ið skal
heimilað myndugleikunum at taka
avgerð. Sendingin lýsti ov illa,
hvussu trupult tað í grundini er.
Tað er júst orsök til, at so fá
børn verða tikin frá foreldrunum
bæði her og aðra staðni. Við øð-
rum orðum gjörði filmurin tann
veruleikan einfaldari enn hann í
grundini er, sigur Finnur Helms-
dal.